

DUBEN: JARNÍ PŘÍRODA

ČJ3, 2. díl, str. 26-36, čtenářské příběhy TŘEŠÁK PEPA A KULIČKA HADU

1. – 2 TÝDEN: JARO – znaky, symboly, barvy, byliny

Evokace: básničky o jaru - lze je rozstříhat, skládat, vyhledávat symboly jara. Můžeme využít různé jarní básničky (ze starších čítanek, Mateřídoušek...) a také obrázky s jarní tematikou, ročních období (propojit s Prvoukou str. 76).

Kromě básničky v učebnici (**STR. 26/1**) lze při mapování symbolů jara pracovat nejdříve s básní **FRANTIŠKA HALASE: Co všechno musí udělat jaro**

Vytáhnout trávu z hlíny

a na zeleno natřít.

Načernit pěkně stíny

a všechno živé sbratřit.

Nachystat noty ptáčkům,

obléci nahé stromy,

vysmát se poškoláčkům,

pozlatit střechy, domy.

Všem hadům svléci kůži,

načesat řádně louky,

spočítat lístky růží

a pruty leštit, brouky.

Rozmíchat v lese barvy

a kdeco zrána zrosit,

probudit v zemi larvy

a teplo do děr nosit.

Včeličkám květy sladit

a děcka nutit vstávat

a kožich kočkám hladit

a peckám jádra dávat.

RŮZNÉ MÁMĚTY PRO PRÁCI S BÁSNÍ (BÁSNĚMI)

A) Asociační rozbor básně aneb - „ZKUSME NĚCO NOVÉHO“ 😊

Přečtete žákům několikrát báseň, nechte jim dostatek času pro samostatné čtení.

Ujistěte se, že rozumí všem slovům, která se v textu nacházejí. Postupně zadávejte žákům jednotlivé úkoly asociačního rozboru:

1. Napiš tři slova, která tě při čtení napadla.
2. Jakou barvu (barvy) bys k básni přiřadil(a)?
3. Představ si báseň ve spojitosti s hudbou. (*Napadla tě nějaká konkrétní skladba, PÍSNÍČKA? Jaké hudební nástroje by se k ní hodily? Jaký styl hudby?*)
4. Nakresli nebo popiš obraz, který se k básničce hodí.
5. Jaký rám by se k tvému obrazu hodil?
6. Kam bys ten obraz pověsil(a)?
7. Představ si, že jsi uspořádal(a) k obrazu vernisáž. Co bys ke svému obrazu řekl(a)?

B) Další náměty:

Které verše by se hodily k textu *Hadu čaruje* (čtenářský sešit *Druhák Pepa a kulička Hadu*), na která místa, a proč?

Jak rozumíš jednotlivým veršům, kterým nerozumíš? – zkusit verše říci svými slovy, případně ilustrovat:

Př.: „Vytáhnout trávu z hlíny a na zeleno natřít“: *Začíná rašit mladá tráva, která má jasně zelenou barvu* (píše se o tom také v textu *Hadu čaruje...*)

C) Práce se slovesy: V básni jsou samé infinitivy (nevyjadřují osobu, číslo ani čas). Zkusit k některým slovesům říkat, co jaro udělalo (3. os., j.č., v min. čase), co jaro dělá právě teď (přít. čas) a co bude dělat (budoucí čas). Možná spojit se zájmeny (ono, to – jaro)

Př.: *Jaro natřelo trávu na zeleno, natírá trávu na zeleno, bude natírat...*

D) Vytvořit další vlastní verše: *Co ještě musí udělat jaro? Co bych si přál/a:*

Prohřát vzduch sluníčkem,

spustit jarní deštík,

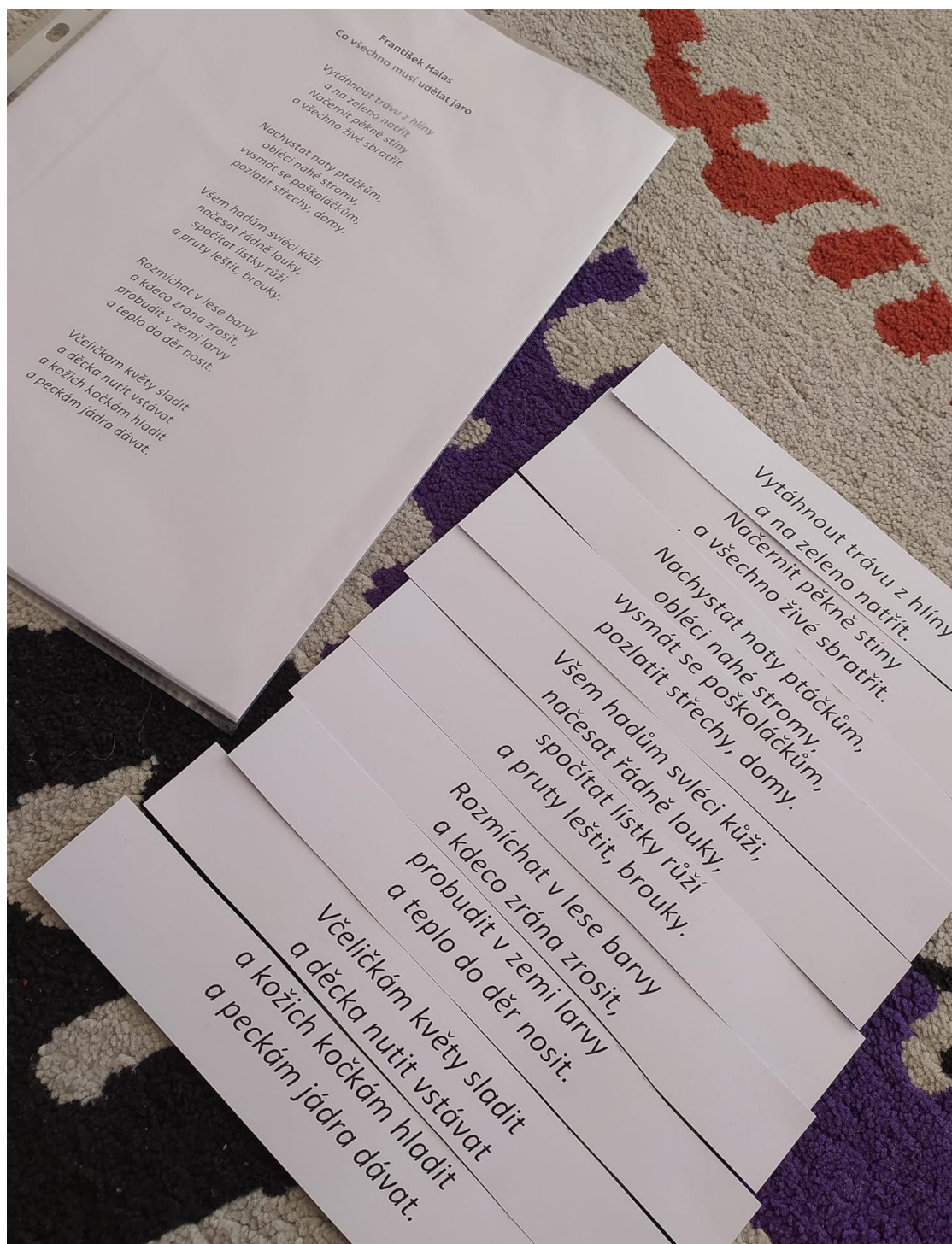
vytáhnout ven děti s kuličkami,

vyhloubit důlky na kuličky...

Ukázky práce s básní (Mgr. Romana Tylečková, ZŠ Krmelín, Mgr. Zuzana Staňková, Ph.D., ŠKOLA MŮJ PROJEKT, Sokolov).

Také všechny ostatní práce žáků poskytly paní učitelky Tylečková a Staňková.

Skládání básně (činnostně ve skupinách) + kontrola dle hotového textu, ilustrace, dopsání veršů. Kontrolu správnosti složené básně lze zajistit také tím, že před rozstříháním básně můžeme z druhé strany nalepit jarní obrázek, kdy po otočení děti hned vidí správnost. První dvojverší můžeme napovědět, případně před prací jim celou báseň přečteme a oni jen naslouchají.

František Halas

Co všechno musí udělat jaro

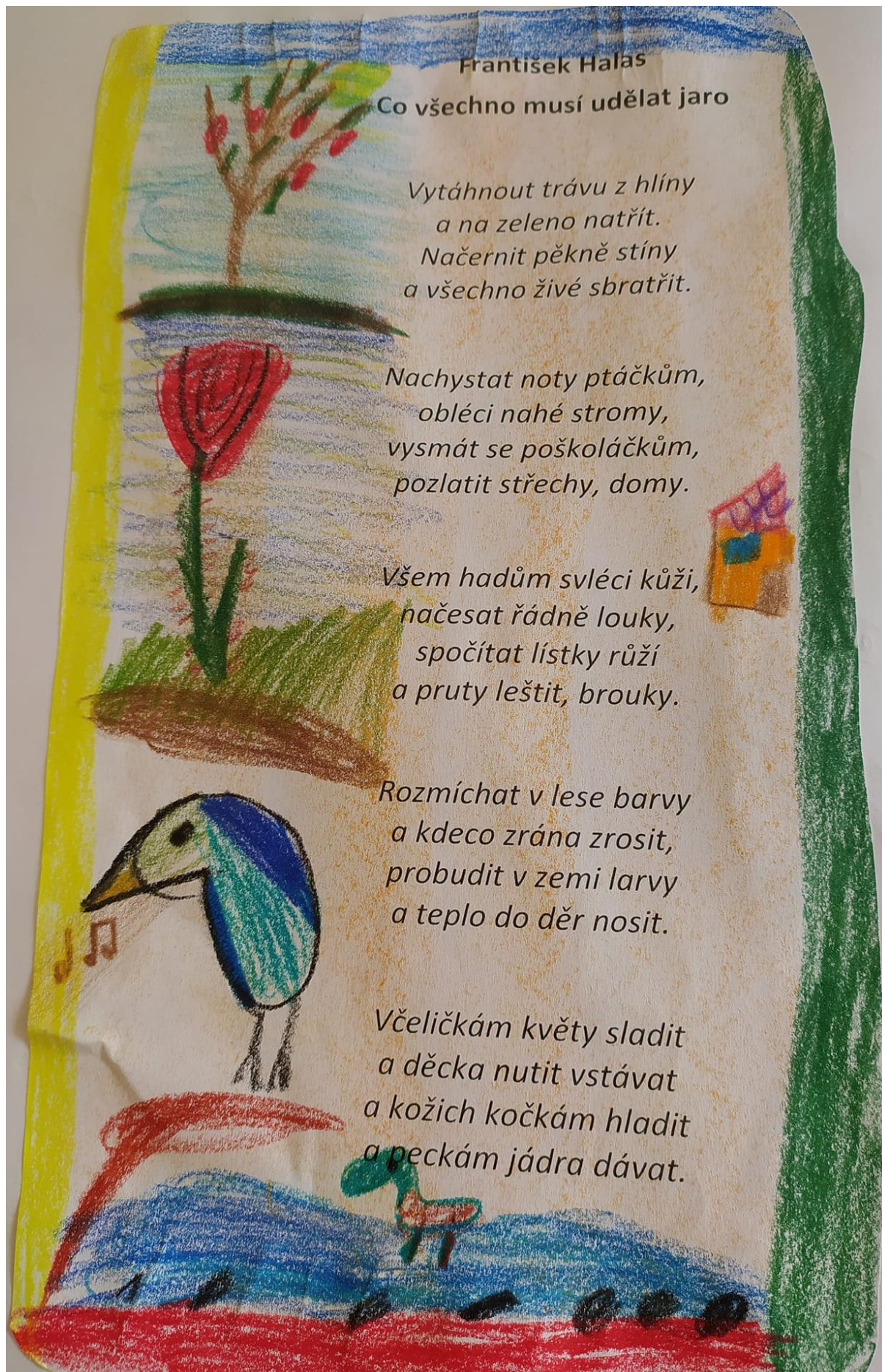
Vytáhnout trávu z hlíny
a na zeleno natřít.
Načernit pěkně stíny
a všechno živé sbratřit.

Nachystat noty ptáčkům,
obléci nahé stromy,
vysmát se poškoláčkům,
pozlatit střechy, domy.

Všem hadům svléci kůži,
načesat řádně louky,
spočítat lístky růží
a pruty leštit, brouky.

Rozmíchat v lese barvy
a kdeco zrána zrosit,
probudit v zemi larvy
a teplo do děr nosit.

Včeličkám květy sladit
a děcka nutit vstávat
a kočičkám hladit
a pečkám jádra dávat.

František Halas: Co všechno musí udělat jaro

Kytáhnout trávu z hlíny
a na zeleno natřít.

Načernit pěkně stíny
a všechno živé sbratřit.

Nachystat noty ptáčkům,
obléci nahé stromy,
vysmát se poškoláčkům,
pozlatit střechy, domy.

Všem hadům svléci kůži,
načesat řádně louky,
spočítat listky růží
a pruty leštit, brouky.

Rozmíchat v lese barvy
a kdeco zrána zrosit,
probudit v zemi larvy
a teplo do děr nosit.

Včeličkám květy sladit
a děcka nutit vstávat
a kožich kočkám hladit
a peckám jádra dávat.

PRÁCE S BÁSNÍ

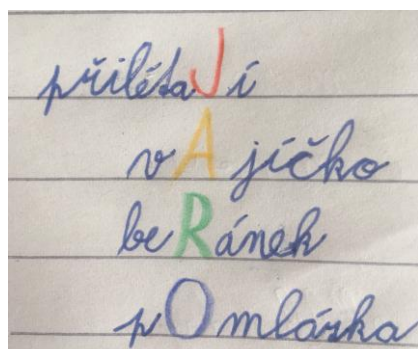
Jaro musí ohřát políčky

dětem vytáhnout kulíčky
a švihadla rozmotat.

STR. 26/1 ŘEŠENÍ: Jaro je tady. Je to tak.

V průběhu lekce lze také k tématu jaro tvořit: PĚTILÍSTKY, ŽIVOTABÁSNĚ, HŘEBENOVKY (ASOCIACE), MYŠLENKOVOU MAPU – vše propojit s prvoukou, vycházkami a pozorováním v přírodě.

The image displays a collection of nature-themed materials, likely for educational or hobby purposes. At the top right, a black notebook with a white page is open. On the page, a hand-drawn diagram shows a central point with several lines radiating outwards, each labeled with a question in Czech: 'Kolik?', 'Co?', 'Které?', and 'Dokud?'. The lines are also labeled with '2:30' and '2:15'. A pencil and a pen are resting on the notebook.

Below the notebook, a magazine spread is visible. The left page is titled 'Co se děje na jaře' (What is happening in spring) and features a large illustration of a butterfly. The right page is titled 'Koncem jara poletují na suchých stránkách otakarci fenýklovi' (Towards the end of spring, phoenixes fly on dry slopes) and features a large illustration of a bird. The magazine cover on the right is titled 'ahojdívčino' and features a large illustration of a kestrel perched on a branch. The cover also includes the text 'VYSTRIHOVÁNKA Šikán historie' and 'Mladé příblyhy s přírody'.

PROBOUZI SE PŘÍRODA JARO

POČASÍ:
APRÍLOVÉ, DĚŠ, MLHA, VÍTR, SLUNCE
ZATAŽENO POLOJASNO
ROSTLINY: KVETOU SNĚŽENKY, BLEDULE,
PODBĚL, NARCIS, PAMPELŠKA, VIOLOKA, KROKUS
RODĚTKAVA BLATOUCH
SVATKY: VELIKONOCE, MASOPUST, MORENA

ZVÍŘATA: RODÍ SE ZVÍŘATA, PŘILETÁJÍ VLAŠTIVKY
PRÁBOUZI SE ZVÍŘATA ZE ZIMNÍHO SPÁNKU
DĚTI: DĚTI SI HRAJÍ NA HONKY, SCHOVKY
HRAJÍ FOTBAL, JE DĚJ NA KOLE, KOLOBŘEŽKA
KOLEČKOVÝCH BŘUSLICH

APRIL DUBEN

A	B	C	D	E	F	G	H
APRIL	BLEDULE, BLOKVA	CAF	DĚŠ	MLHA	PIELMA		MECHURKA
1	JEDNA	KOTLY	ED	MLHA	OSENI		APRIL
2	ROSA, ROST	SE	SIBIRI	TULIPY	VELIKONOCE		SE
3	SLUNCE						

MAY KVĚTEN

A	B	C	D	E	F	G	H
APRIL	ROSA, ROST	SE	SIBIRI	TULIPY	VELIKONOCE		SE
1	JEDNA	KOTLY	ED	MLHA	PIELMA		MECHURKA
2	ROSA, ROST	SE	SIBIRI	TULIPY	VELIKONOCE		SE
3	SLUNCE						

TRAVNÍK JARO

LÉTO

Počasí: bouřky z vedra, vedro, počasí na koupání

Rostliny: Dozrívá obilí a začíná se sklízet. Dozrívají různé plody jako: jahody, borůvky, třešně, švestky, maliny, ostružiny. Kvetou letní květky.

Zvířata: Schovávají se do stínů stromů. Mají nedostatek vody. Je jim hrozné vedro.

Děti: Je jim hrozné vedro. Koupou se v bazéně. Sbírají letní plody jako jahody, maliny, borůvky a tak dále...

Svátky: 5.7. Cyril a Metoděj, 6.7. Jan Hrv.

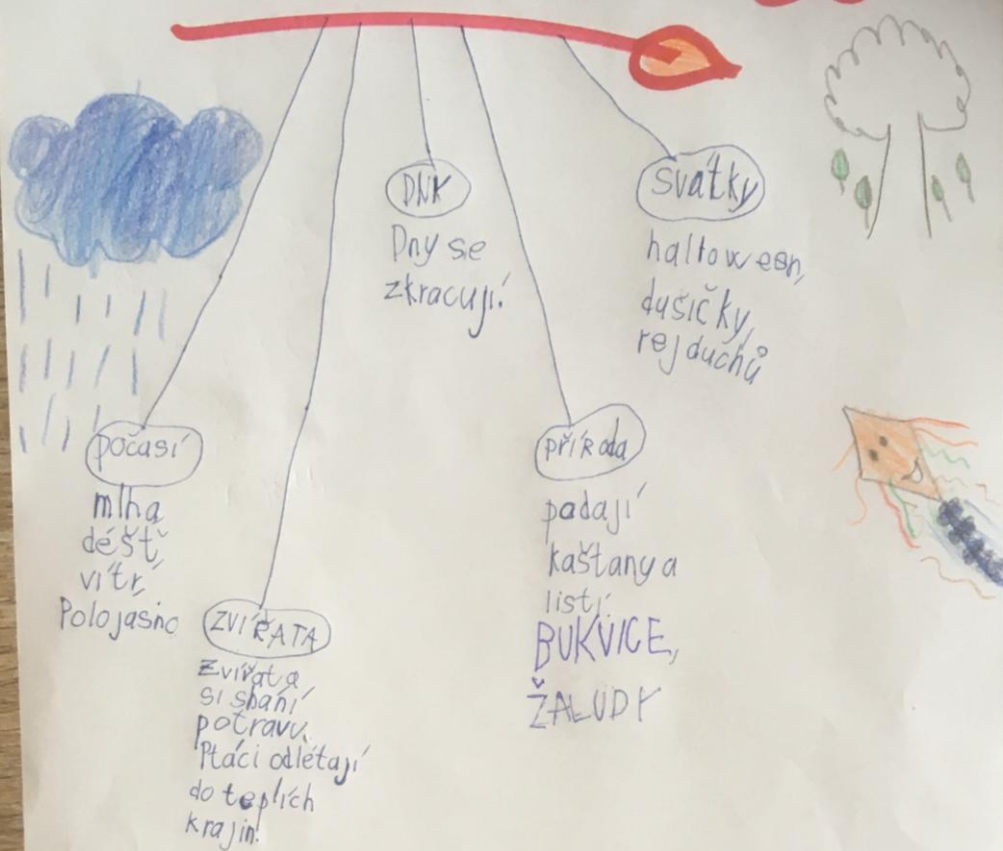
Voda: písa, rosa, řeka, bazén

ALFA OUA

Léto

A Ananas	B Byliny Bouřky Bazén	C Cibule Ciklistika	Č Čmeláci	D Dovolené	E	F Fontána	G	H houby hmyz
CH chmel	I	J Jahody Jmelí	K koupání Kroupy kolo	L Limonáda	M Motýli Moře Meloun	N	O Obilí Opalování	P Plody Potápění
R Rosa	Ř Řeřicha	S stanování sluníčko	Š švestky	T Tepló	U Užovky	V Vlhko volet Vosi	Z Zmrzlina	Ž

PODZIM

Voda: mlha, pára, kapalná (děšť)

ALFA BETA PODZIM

A	B Bukvice Barevné listy	C	Č	D Děšť, drak dušičky	E	F	G	H halloween
CH	I	J Jabka, ležek	K Kaštany	L Listy	M mlha	N	O opadává listy	P Polojasno
R Rejdachů	Ž	S	Š Svátky	T	U	V větr	Z zamračeno	Ž žaludy

STR. 27/1: PRÁCE S ODBORNÝM TEXTEM o trávě a jarních bylinách:

Možno využít metodu I.N.S.E.R.T.

Určitě bude třeba objasnit některé odborné názvy: stvolý, růžice přízemních listů, žahavé, rodokmen.

Vytvořit ZÁZNAMOVOU TABULKU, možno ilustrovat, lepit obrázky nebo lepit vylisované byliny – vytvořit herbář.

Popsat části bylin.

Skloňovat slova bylina, slova příbuzná (zdrobnělina, přídavné jméno, další podstatná jména).

Stejně tak pracovat se slovy léčit, léčivá. – Tvořit slovesa s předponami.

Mgr. Lenka Syrová: O rostlinách jsme četli v Žáčkově encyklopedii pro žáčky. Následně si děti vytvářely metodou rybí kosti otázky k rostlinám, např. KDE roste? KDY kvete? Co se z ní sbírá? Otázky tvořily ve skupinách.

Zpětná vazba k pravopisnému cvičení:

Že je to příliš obyčejná bylina? To se mýlíte! Tráva má rodokmen delší než velevážení obyvatelé celé země. Trávu v minulosti nazývali TROV. A odtud už je blízko ke slovu TRÁVIT. *A kdože trávu trávil?* Přece stáda dobytka, býci i kobyly. Byla to jejich poTRAVA. Když se zamyslíme – bez trávy by nebyla stáda, také lidé by měli bídu a když by nebyl dobytek, nebyli bychom ani my lidé.

- Zamyslet se nad posledním souvětím, jak mu rozumím.
- Co je to rodokmen? – HRA NA SLOVNÍK, vytvořit slovníkové heslo.
- Pozorovat trávu v přírodě a zjistit, kolik různých druhů najdeme, popsat části a pracovat s „atlasem“ (infozdroji) při určování, případně ověřování domněnek dětí.

STR. 27/kostka (Mgr. Romana Tylečková):

Pracovala jsem metodou I.N.S.E.R.T.

Děti dostaly za úkol nasbírat a vylisovat 5 jarních bylin a doplnit nafocenou tabulku (každý zpracoval vlastním způsobem – viz ukázky).

Dělali jsme ALFABOX: JARNÍ BYLINY

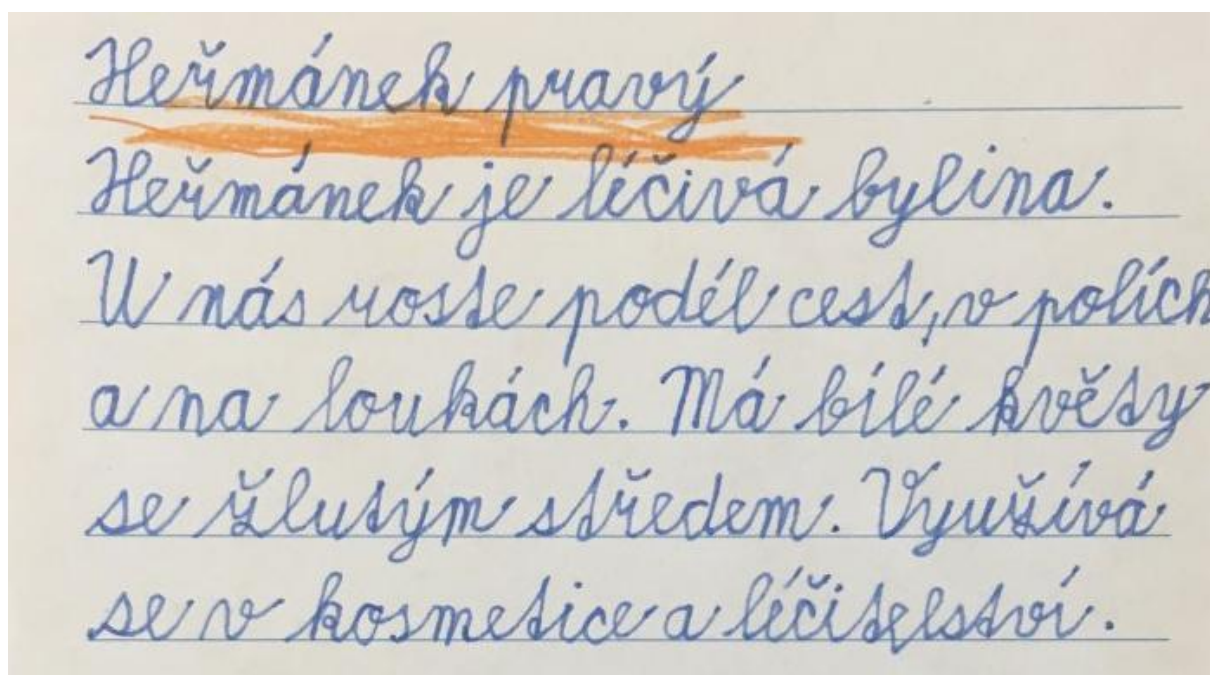
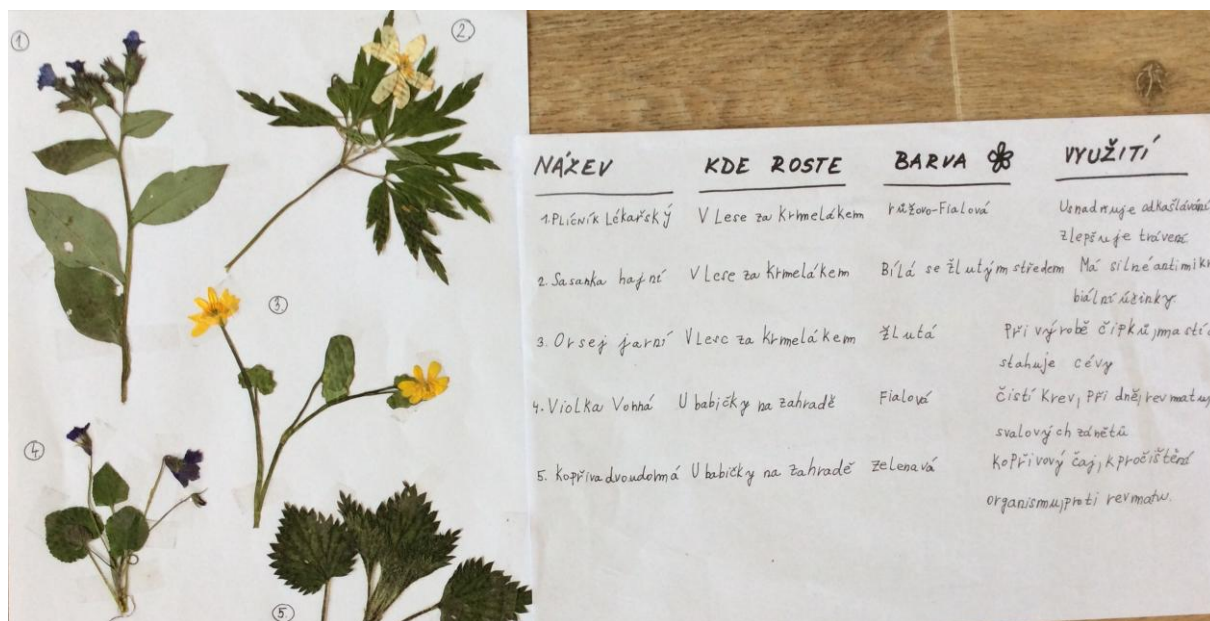
Zápis do tabulky I.N.S.E.R.T.: Ve sloupci nevím, žáci tvořili konkrétní otázky, na které dohledávali odpovědi.

<u>Kopřiva dvoudomá</u>		
VÍM ☒	NEVÍM ☐	DOXVĚĎEL JSEM SE ☒
Její barva je zelená. Pálí, ale je léčivá. Má hrubé a zubaté listy. Dává se do čaje. Krevet.	Roste všude kde je vlhko. Čení se jako bylina čistící krev. Proč pálí? Výška - 50 až 150 cm.	Čení se jako bylina čistící krev. Má náhově chlupy které pálí. Obsahuje i chemické látky, které se spí sobují.

<u>PODBĚL OBECNÝ</u>		
VÍM ☒	NEVÍM ☐	DOXVĚĎEL JSEM SE ☒
ŽLUTÁ ZELENÝ STONEK	JAK VYPADÁ LIST? JAK VYPADÁ KDŽ ODKVETE?	KDYŽ KVETE JE NÍZKA. ROSTE U CEST A V PŘÍKOPECH. ROSTE BRZY NA JARĚ. PROTI KASLU A CHRAPOTU. LISTY PO ODKVĚ TV NAROSTOU. JEDNA Z PRVNÍCH JARNÍCH KVĚT. KDYŽ OTKVETE VYPADÁ JAK PAMPELUS

NÁZEV	KDE ROSTE	BARVA	VYUŽITÍ
Lasanka hajní	les, louky	bílá	jedovatá - léčitelství přísada do koupele
Plicník lékařský	les	ružovočervená	léčitelství - záškuby dýchacích cest
Šťável kyselý	les	bílá	léčitelství - čaj na trávicí soustavu
Prvosienka jarní	louka	žlutá	léčitelství - na nervo- vou soustavu, nachlaze- ní
Violka vonná	kraj lesa	fialová	léčitelství květy - do salátů, polívek a na dezerty
Hluchavka nachová	louky, okolo cest	červenofialová	léčitelství kořen na barvivo do jídel

STR. 27/2:

Vytvoříme recept podle obrázků a uvaříme si čaj.

Při tvoření receptu – využít co nejvíce výstižných dějových sloves (natrháme, nalijeme, vylijeme, necháme vylouhovat, precedíme). Je zde dobrá příležitost pracovat s **předponami slovesa** LÍT, TRHAT, SUŠIT, VAŘIT.

Ideálně mít předpony připraveny na kartičkách v krabici a děti vybírají, které se ke slovesu hodí, užívají slova ve větách, objasňují, předvádějí pantomimou.

RECEPT NA NĚCO DALŠÍHO Z BYLINEK: Z pampelišek jsme vyrobili med. Recept jsem napsala na tabuli. Záměrně jsem vypustila slovesa i některá slova. Děti opsaly a doplnily. Tvořili jsme slova pomocí předpon. To děti zvládají dobře - pyramidy jsou nejlepší způsob.

pampeliškový med

Do hrnce nasypeme 250 květů pampelišky. Přidáme na kolečka nakrájené 2 citrony, nalijeme 1 l vody a vaříme 20 minut. Necháme odležet do druhého dne. Potom vše scedíme a nalijeme do hrnce, nasypeme 1 kg cukru a na středním ohně vaříme do zhoustnutí. Houkavý med nalijeme do láhve.

I.N.S.E.R.T a práce s odborným textem o jarních bylinách (Zuzana Staňková)

Přečti si text o jarních bylinách a označ, jak mu rozumíš:

- Zeleně podtrhni informace, které jsou pro tebe NOVÉ.
- Červeně podtrhni slova nebo věty, kterým NEROZUMÍŠ.
- Modře podtrhni to, o čem by ses chtěl/a DOZVĚDĚT VÍCE informací.

Jarní byliny

Pampeliška lékařská

- Bylina má tlustý kořen a bohatou růžicí přízemních listů.
- Z nich vyrůstají stvoly se zlatožlutými květy.
- Roste na lukách, mezích.
- Z mladých listů se připravuje salát, který je zdrojem vitamínů.
- Sbírá se i kořen.

Podběl obecný

- V době květu je to velmi nízká bylina.
- Roste u cest a v příkopech.
- Kvete brzy zjara žlutými kvítky.
- Květy a listy se používají proti kašli a chrapotu.

Violka vonná

- Viola je nízká bylina s přízemními listy a tmavě fialovými květy.
- Roste v lesích a křovinách.
- Hezky voní.
- Používá se v lidovém lékařství proti kašli.

Kopřiva dvoudomá

- Kopřiva je vytrvalá bylina se zelenavými kvítky.
- Má žahavé chlupy, při dotyku pálí.
- Roste téměř všude, kde je vlhko.
- Cení se jako bylina čistící krev.

Přečti si text o jarních bylinách a označ, jak mu rozumíš:

- Zeleně podtrhni informace, které jsou pro tebe **NOVÉ**.
- Červeně podtrhni slova nebo věty, kterým **NEROZUMÍŠ**.
- Modře podtrhni to, o čem by ses chtěl/a **DOZVĚDET VÍCE** informací.

Jarní byliny

Smetanka lékařská

- 1
- Bylina má tlustý kořen a bohatou růžici přizemních listů.
 - Z nich vyrůstají stvoły se zlatožlutými květy.
 - Roste na lukách, mezech.
 - Z mladých listů se připravuje salát, který je zdrojem vitamínů.
 - Sbírá se i kořen.

Podběl obecný

- 2
- V době květu je to velmi nízká bylina.
 - Roste u cest a v příkopech.
 - Kvete brzy zjara žlutými kvítky.
 - Květy a listy se používají proti kašli a chrapotu.

Violka vonná

- 3
- Viola je nízká bylina s přizemními listy a tmavě fialovými květy.
 - Roste v lesích a křovinách.
 - Hezky voní.
 - Používá se v lidovém lékařství proti kašli.

Kopřiva dvoudomá

- 4
- Kopřiva je vytrvalá bylina se zelenavými kvítky.
 - Má žahavé chlupy, při dotyku páli.
 - Roste téměř všude, kde je vlhko.
 - Cení se jako bylina čistící krev.

Jarní byliny			
název	prospěch	účinky	poznámky
Pampeliška	lasky měze	má vitamíny	je úplně celá léčivá
Podběl	cesty příchony	posiluje se proti kašli	hrůsky a listy jsou léčivé
Ušanka	les	posiluje se proti kašli	má smetaně bielou barvu
Kopriva	všude kde je vlhka	čistí krev	má šňavi chlupatou při dotyku pálí
Meduňka	tam kde svítí slunce	uklidňuje a pomáhá s usnutím	posiluje se i v horuhočím průměru
Řepík	příroda	hojí jizvy	sušíme je

STR. 27/1: Skloňování slova tráva, byliny (RVP: žáci tvoří a užívají správné tvary PODST. JMEN, PŘÍD. JMEN A SLOVES ve svém mluveném projevu).

Cílem je zpočátku tvořit tvary slov „komunikačně“, tak jak je to zadáno v RVP a jak to žáci 3. ročníku potřebují také ke správnému psaní tvarů vyjmenovaných slov. Současně se postupně učíme ke slovům tvořit otázky, ale **zatím neurčujeme pády**. Je to velmi náročné a hodně abstraktní učivo, pro jehož zvládnutí je potřeba nejdříve pochopit, co to je tvar slova, jak ho poznám v textu, jak ho můžu vytvořit, případně změnit. Určování pádů bude cílem 4. ročníku v souvislosti s učivem koncovky podstatných jmen.

STR. 28/2: K tématu „tráva“ se hezky hodí pohádka O Smolíčkovi, kterou můžeme realizovat jako čtenářskou lekci k danému tématu.

STR. 29/1: ŘEŠENÍ – bydel, zamykal, brzy, vzlykal, ozývalo, slyšely, pykat.

Další náměty k tématu jarní byliny: viz příběh HADU ČARUJE.

STR. 29/kostka: ŘEŠENÍ

Žáci by mohli pracovat ve skupinách, každá skupina by činnostně skládala 1 řádek básně z rozstříhaných slabik. Každý řádek napsat na 1 barvu papíru.

U rýmů pozor na slabičnou shodu rýmů – někdy se rýmuje 1 slovo se dvěma slovy a naopak (ke krmelci – kotrmelci, parohy – na nohy). Rýmy se mají shodovat poslední slabikou, ale i shodným počtem slabik.

Jiří Dědeček: Jelen (lenJe)

Předvést nebo vysvětlit, co znamená:

Jelen cestou ke krmelci, krátí si čas kotrmelci.	- vzít hlavu do dlaní,
Parohy, parohy, hlavně pozor na nohy!	- vzít nohy na ramena,
Jelen cestou od laní vezme hlavu do dlaní,	- vzít někoho kolem ramen,
do kopyt, do kopyt, snažme se ho pochopit!	- vzít si někoho...

STR. 29/2: ZPĚTNÁ VAZBA

Hlemýžď a myš se srazili na mýtině. Mysleli si, že se blíží ke mlýnu, ale mýlili se. Cesta vedla do Pytlíkova. Všude bzučel hmyz, poletovalo bílé chmýří pampelišek a žlutý pyl pelyňku. Bylo vedro, jako by kovář rozdmýchal oheň ve výhni. *Kdybychom se mohli alespoň někde umýt a napít, pomyslela* si zvířátka. Myšce se lepil jazyk na pysky. Hlemýžď klopýtal, až mu nadsakovala ulita. Naštěstí se tu nachomýtl načepýřený pyšný vrabčák Pírko a poradil jim cestu. Pospíchali, aby byli brzy doma.

- Zopakovat vlastní jména osob i živočichů a také zeměpisné názvy (obcí, hor, potoků).
- CO MAJÍ SPOLEČNÉHO PODTRŽENÁ SLOVA (jsou to příbuzná slova ke slovům vyjmenovaným, která obsahují **předponu** - zkusit tvořit další příbuzná s jinými předponami – u slov, u kterých to půjde, např. pomyslet, vymyslet, nemyslet, zamyslet, usmyslet, domyslet...)

2. TÝDEN (PRV 72-73, 77, Čj 3, str. 41): JARO – PTÁCI NA JAŘE

Vyvození VS po S.

1. DUBNA JE DEN PTACTVA – SUPER NÁMĚTY:

<https://ucimesevenku.cz/laborator-venku/#ptacipruzkumnik>.

[Ptáci našich krmítek](#)

STR. 31/1: Jako motivaci k tématu citoslovce si můžeme zahrát hry: Na kukačky nebo Vrabečku, pípni, kdy žáci leží na lavici a „spí“. Vyučující mezi nimi prochází a ten, koho se dotkne musí zakukat nebo pípnout, ale třeba jiným hlasem nebo jiným směrem. Ostatní spolužáci naslouchají a mají uhodnout, kdo kukal nebo pípl. Mohli bychom dát různé hlasy a vystřídat více „citoslovcí“ (kvákat jako žába, houkat jako sova, vrkat jako holub). Děti si mohou živočicha a hlas vymyslet samy.

STR. 32/1: VELMI UŽITEČNÉ CVIČENÍ NA:

- a) Opakování skupin dě, tě, ně... Vypsát všechny skupiny s „ě“ na tabuli a dopsat k nim slova z dopisu. Zopakovat pravopis (hlavně bě, pě, vě, mě) a vymyslet další slova ideálně k tématu jaro, byliny, ptáci...
- b) Ukázat, jak může znaménko nebo i/y změnit význam slova – použít slova ve větách: *můžu, mužů, mít, mýt, zdraví, zdrávi, milá, Míla, myla, milé, míle, moc, moč, jaro, Járo*).

STR. 32/2: PRÁCE S ODBORNÝM TEXTEM, osnova k textu na základě „shrnutí každého odstavce“. Když se děti naučí vytvořit osnovu na určité téma (k prvoučnému tématu), které rozumějí, má „hlavu a patu“ – tedy pořadí jednotlivých bodů je uspořádáno logicky, mohou podle takové osnovy popisovat (napsat **REFERÁT, výpisky**) jakéhokoli dalšího zástupce daného tématu (ptáka).

Osnova může být:

- a) „otázková“ 1. Kdo jsem? Mezi jaké ptáky patřím? Jaký jsem pták?...
- b) „heslovitá“ 1. Název a zařazení do systému
- 2. Jak vznikl název sýkora? (Název)
- 3. Jak si staví hnízdo (Stavba hnízda)
- 4. Jak se rozmnožuje? (Mlád'ata)
- 5. Čím se živí? (Potrava)

STR. 33/1: Tvoření novinářských otázek, možno pracovat ve dvojicích metodou UČITEL-ŽÁK neboli „párové čtení“ (1 tvoří otázku, 2. odpovídá a pak si vymění role). Určit, jestli budou odpovídat celou větou, nebo jen slovy.

Př.: U: Co bylo na krmítku? Ž: Byla tam mela. Ž: Kde byla mela? U: Mela byla na krmítku.

Význam slova „mela“: Možno využít toto slovo na „hru se slovy“. Nechat si jen souhlásky slova a doplňovat jiné samohlásky, aby vznikala další slova (mele, milá, molo, malá... - vystřídat všechny samohlásky, vytleskávat rytmus se zaměřením na délku).

Při hledání shodných informací v básni a v odborném textu je vhodné využít pastelky a danou informaci označit stejnou barvou v textu i v básničce:

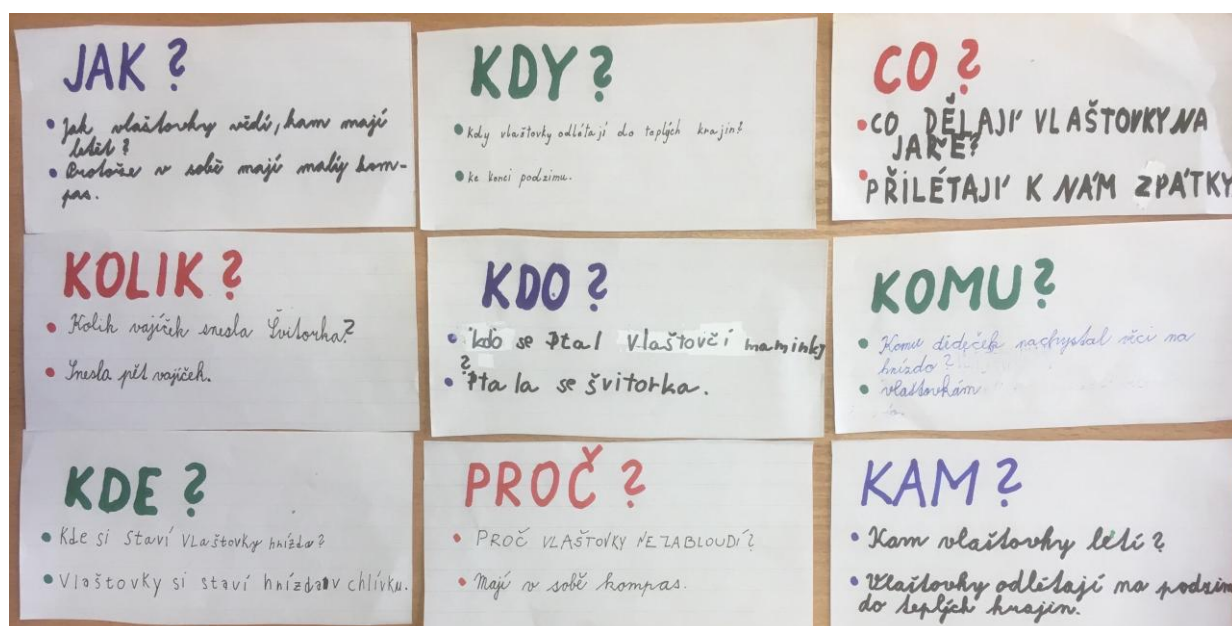
Př. nasytí se na lojové kouli – sýkorka kus loje chtěla

K označování používat světlé barvy, ať text zůstane čitelný.

TVOŘENÍ OTÁZEK: Pomocí textu vymysli pro spolužáky alespoň 1 otázku k textu. Zkus položit otázku tak, že se nad ní musí spolužáci zamyslet, ale v textu odpověď dokážou najít (i když ne třeba hned).

Pro práci s otázkami by se mi líbilo i využití „starterů“ z RYBÍ KOSTI (KDY, KDE, JAK, CO, PROČ, ODKUD, KOMU, KOLIK...), kdy žáci (třeba ve dvojicích) napíší otázku a zároveň odpověď. Dvojice by si mohly (začátky otázek třeba vylosovat).

Ukázka: OTÁZKY A ODPOVĚDI K TEXTU O VLAŠTOVKÁCH:

Básničky o návratu vlaštovek z teplých krajín – RECITOVAT, RÝMY, SLOVNÍ DRUHY

Návrat František Halas

Vlaštovičky, vlaštovičky, povídky, švitořičky,
už nám z dálky jaro nesou, na domov se celé třesou.

Prohlédly si, kde co leží, hnízda, dvorky, špičky věží.

Pak spustily naříkání:

Tři vidličky, chybí, páni.

Tři vidličky, tři vidličky, pokřikují na lidičky.

Vlaštovička

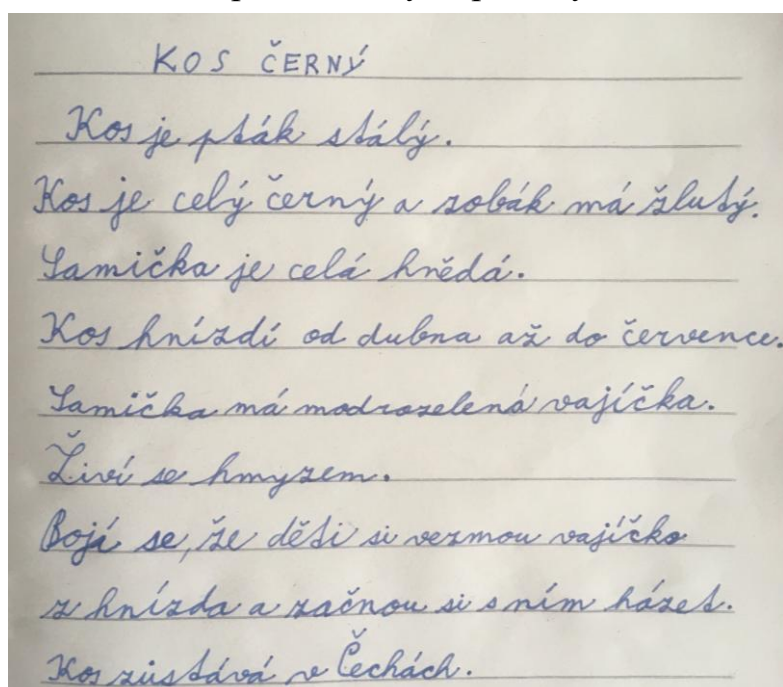
Ladislav Stehlík

Co se jenom našvitořím,
ulétla jsem širým mořím.

K domovu má láska chvátá,
pod střechou mám hnízdo z bláta.

V něm se hřeji, v něm si pěji,
že je u nás nejkrásněji.

STR. 33/2: Př. Výpisky důležitých informací o kosovi podle textu ze starší učebnice – lze použít i encyklopedický text, text z Wikipedie...

Jarní příroda – ptáci – aktivity s dalšími odbornými texty (dle Zuzky Staňkové)

- **evokace:** kolečko: "Jakým bys byl/a dnes ptákem?" - podle barev oblečení jmenovat nejpodobnějšího ptáka (vhodné dělat s obrázky ptáků).

- rozdělit děti do skupin dle čtenářských dovedností – jsou 3 úrovně textu

- **práce s texty** - hledání klíčových informací ve skupinách (učíme se, jak najít důležitou informaci a jak vypisovat vlastní poznámky). Texty jsou převzaty z wikipedie a upraveny.

1. Nejprve jsme přemýšleli, jaké informace jsou důležité, když chceme ptáky od sebe odlišit. Otázkami děti došly ke kategoriím: název, zbarvení + velikost (vzhled), prostředí, potrava, hnízdění, zajímavosti.
2. Tyto kategorie si skupiny vypsaly na papír.
3. V textech každá skupina hledala informace pro každou kategorii – stručně či vlastními slovy ji žáci psali na papír k dané kategorii.
4. Skupiny se stejným textem společně porovnaly vypsané poznatky – doplnily, opravily – a prezentovaly ostatním.

Vlaštovka obecná je nejrozšířenějším druhem vlaštovky.

Pro vlaštovku obecnou je typický dlouhý, hluboce vykrojený tmavý ocas opatřený řadou bílých skvrn. Svrchní strana těla je modročerná a spodina bílá až béžově bílá s tmavým pruhem na hrudi, sytě červeným čelem a hrdlem.

Létá rychle a obratně většinou nízko nad zemí či vodní hladinou, a v letu téměř výhradně chytá také potravu, kterou tvoří mouchy, brouci a další hmyz.

Hnízdí v jednotlivých párech nebo koloniích, přičemž staví typické otevřené hnízdo z hliněných hrudek v budovách, průjezdech či pod mosty. Snůška čítá 4–5 bílých, tmavě skvrnitých vajec.

Vlaštovka obecná hnízdí na většině území Česka, a to zejména v nižších polohách, ale zdokumentováno je i hnízdění na Luční boudě v Krkonoších v 1400 m n. m.

Kos černý je pěvec z čeledi drozdovití. Díky přizpůsobivosti se část populace přizpůsobila na život v blízkosti člověka.

Dospělý samec je matně černý s oranžově žlutým zobákem a žlutým kroužkem okolo očí. Samice je hnědavá s bělavějším hrdlem a nezřetelně skvrnitou hrudí, nohy má hnědé nebo téměř černé, zobák má tmavý, jen částečně oranžový.

Obecně je kos velmi přizpůsobivý a je schopen žít a úspěšně vyvádět mláďata všude, kde nachází alespoň nějakou potravu a úkryt.

Potravu si hledají na zemi a živí se bezobratlými živočichy, hlavně hmyzem, žížalami nebo plži a drobnými plody (jahody, borůvky, bezinky, dřínky, jeřabiny, hložíny).

Kos ve městech se stává všežravcem a díky široké potravní nabídce je jeho výskyt vyšší než výskyt kosů žijících v lese. Protože ve městě pokračuje nabídka potravy i v zimě a teplota města v zimě je příznivější, mohou zde kosi přezimovat. Jsou částečně tažní, častěji migrují mladí ptáci a samice.

V České republice hnízdí kos černý v dubnu až červenci dvakrát až čtyřikrát ročně. Hnízdem je hluboká, polokulovitá miska vybudovaná ze suchých stébel a kořínek slepených hlínou. Kosi žijící v lese je umísťují do vidlic stromů a keřů. Ve městě a na venkově hnízdí kosi i na budovách (balkóny, verandy) a v přístupných zahradních stavbách a konstrukcích. Hnízdo nikdy nebývá umístěno vysoko nad zemí.

Sýkora je české rodové jméno pro ptáky většiny rodů z čeledi sýkorovitých. Jedná se o poměrně běžné drobné ptáky. Přes většinu roku se vyskytují v hejnech i s dalšími ptačími druhy, např. s brhlíky, šoupálky a ostatními druhy drobných pěvců. V potravě převládá hmyz, který sbírají na stromech, proto pomáhají v boji s hmyzími škůdci. Sýkory obecně jsou velmi užitečnými ptáky. Sýkory se hmyzem živí i v zimě, kvůli čemuž mohou mít problémy s nalezením dostatečného množství potravy a velké množství jich přes zimu uhynie. Lze jim pomáhat např. budováním napajedel a budek, případně zimním příkrmováním. K příkrmování jsou vhodná olejnatá semena – například semena lnu, slunečnice, jádra ořechů, jablek apod. Český rodový název **sýkora** se používá pro ptáky 13 rodů.

Sýkora koňadra je největším a nejrozšířenějším evropským druhem sýkor. Hlavu má leskle černou, jen tváře a příuší jsou bílé. Černá barva pokračuje na náprsenku a zužuje se do černého pruhu, který se táhne přes břicho (u samice je pruh tenčí, často na břiše přerušovaný, kdežto u samce tvoří uprostřed břicha černou skvrnu). Hřbet je mechově zelený, křídla modrošedá s výraznou bílou křídelní páskou, spodina sírově žlutá a ocas modrošedý s bílými stranami; černý pruh na břiše bývá jen naznačen. Zobák je silný, kuželovitý a hnědošedý, nohy šedé.

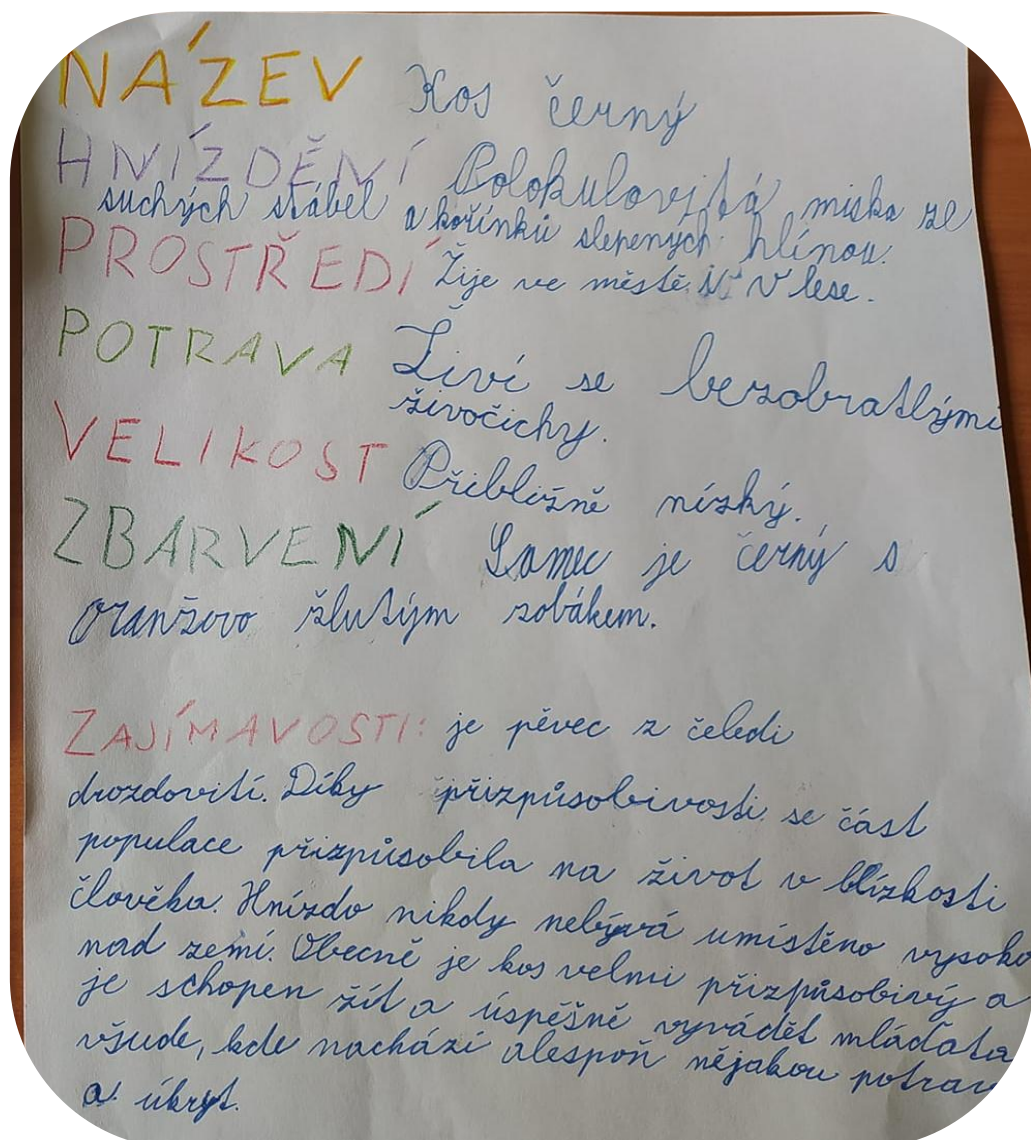
V ČR hnízdí početně na celém území. Vyhledává zvláště listnaté a smíšené lesy, žije i v jehličnatých porostech, remízcích, sadech, zahradách, parcích i v zeleni vnitřní městské zástavby.

Sýkora koňadra je vysoce přizpůsobivá a učenlivá, umí být bojovná. Přirozeně hnízdí v dutinách stromů, ovšem je velmi přizpůsobivá, a tak běžně obsazuje hnízdní budky a zahnízdňuje i na řadě jiných míst

(v hromadách dříví, kovových trubkách, dutinách zdí, starých hnízdech strak a veverek, poštovních schránkách, v zemních děrách). Hnízdo staví samotná samice z mechu prokládaného trávou, kořínky a lišejníky, hlubokou hnízdní jamku navíc vystýlá rostlinným chmýřím, srstí a někdy peřím.

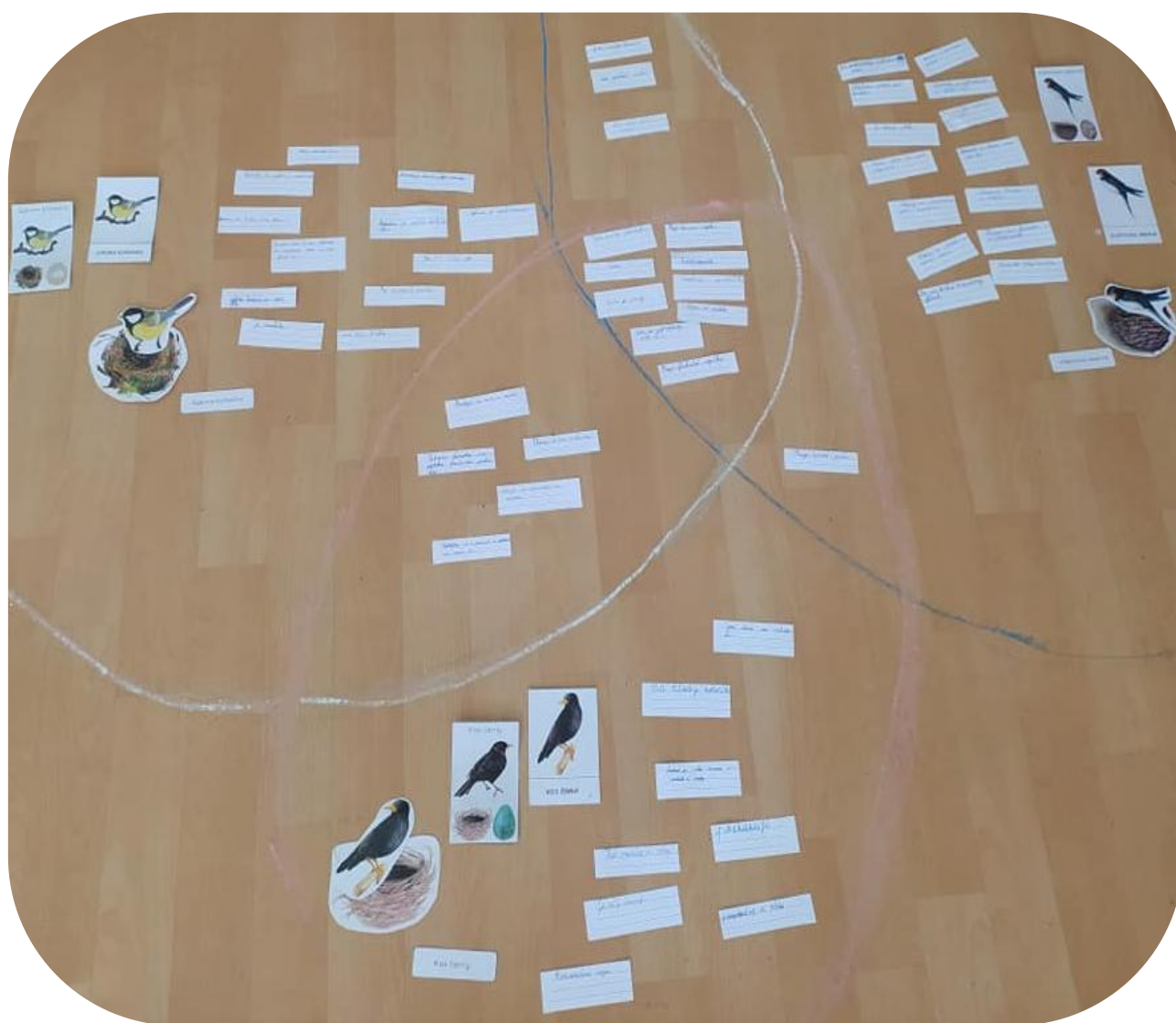
Běžně hnízdí dvakrát ročně od dubna do července. Snůška čítá obvykle 8–12 bílých, červenohnědě skvrnitých vajec.

Na jaře a v létě v potravě převažuje živočišná složka, kterou tvoří hlavně hmyz v různých vývojových stádiích, zejména motýli, brouci, pavouci. Na podzim a v zimě vyhledává hlavně semena.

Další hodinu jsme společně z vypsanych informací společně tvořili **Vennův diagram** na sýkoru, vlaštovku a kosa – velký diagram na zemi (kruhy křídou). Děti psaly na kartičky stručné charakteristiky pro jednoho / dva / či všechny tři ptáky a přiřazovaly je do správné části diagramu. Podle něj si pak vytvořily diagram do sešitu – vybíraly si informace, které považovaly za nejdůležitější.

Další dny následovala volná tvorba dalších plakátů s obrázky a popisky.

VENNOVY DIAGRAMY PTÁCI: Od 1. třídy jsem se podrobně učili o vráně, havranovi, vlaštovce, čápovi ...

ŽÁCI BY SI MOHLI VYBRAT 2-3 PTÁKY A TVOŘIT VENNOVY DIAGRAMY s cílem naučit se pracovat s klíčovými pojmy, nejdůležitějšími údaji. (Neopisovat celé věty...). také nemusí mít „všichni všechno“, ale každý jen několik „klíčových informací“.

Můžeme napsat informace na kartičky – ať žáci vidí, jak lze informaci zkrátit, co je nejdůležitější..., vybírají, třídí, přiřazují, a něco mohou doplnit třeba sami.

Př. Informací na kartičkách (někde stačí jen 1 slovo, jindy je potřeba více slov, aby měla informace vypovídací hodnotu – to je třeba se žáky také trénovat, doptávat se, modelovat svoje myšlenkové pochody, nechat je vysvětlit, doplnit nebo naopak nějaké slovo – „zbytečné“ – ubrat):

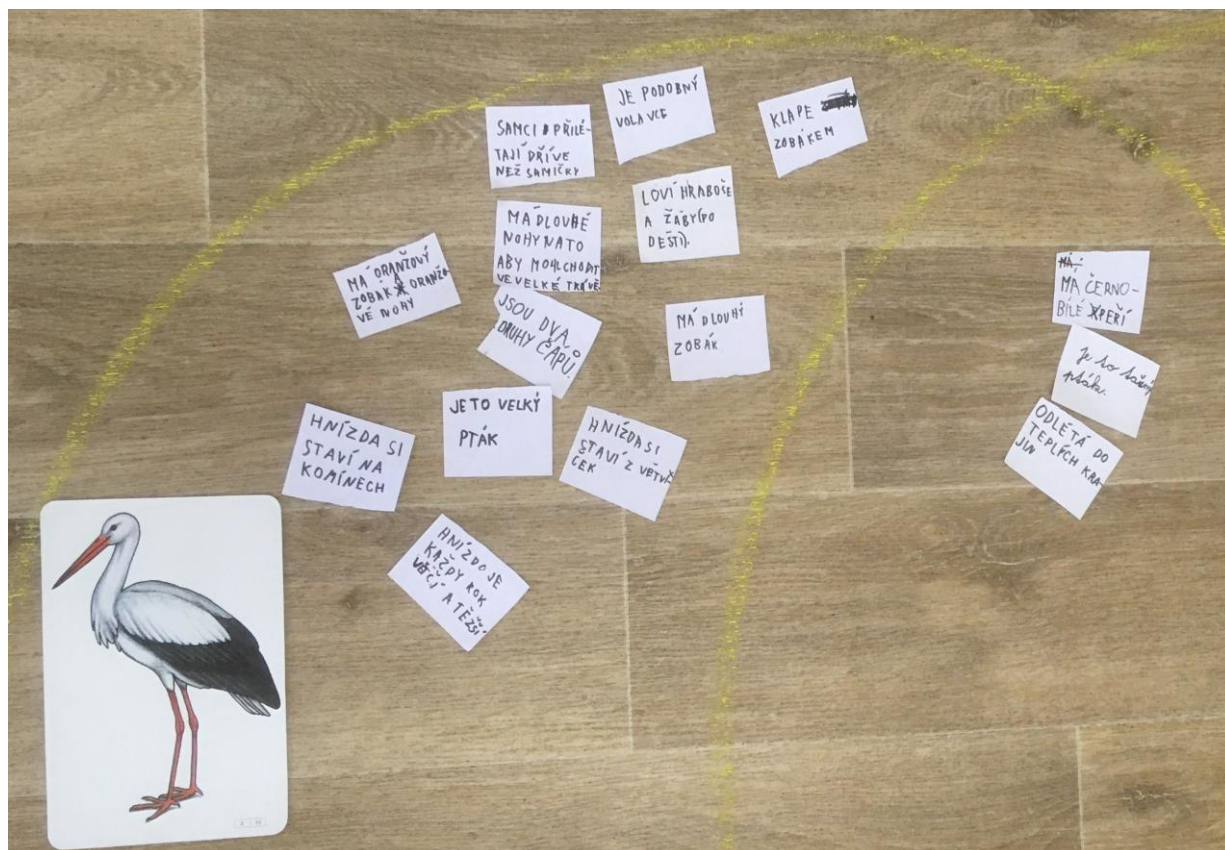
1. **KDO:** PTÁK, TAŽNÝ, STĚHOVAVÝ, STÁLÝ
2. **CO DĚLÁ, UMÍ:** LÉTÁ, ZPÍVÁ, STAVÍ HNÍZDO, PŘEZIMUJE U NÁS, LÉTÁ NA KRMÍTKO, STĚHUJE SE NA ZIMU, PŘILÉTÁ NA ZIMU, LOVÍ, SNÁŠÍ VAJÍČKA, SEDÍ NA VEJCÍCH, KRMÍ MLÁĎATA
3. **POTRAVA:** HMYZOŽRAVEC, BÝLOŽRAVEC, VŠEŽRAVEC, ŽERE...
4. **„POZNÁVACÍ ZNAMENÍ“:** OCAS JAKO VIDLIČKA, NA NOHÁCH TRENKY, ORANŽOVÝ ZOBÁK, ČERVENÁ SKVRNA NA HRDLÉ...
5. **UŽITEČNOST**

Pro lepší pochopení je dobré nejdříve pracovat opravdu činnostně, s kartičkami – třídit je třeba na hromádky... a až poté zapisovat info do „množin“.

Pozor, aby množiny měly dost širokými řádky, hlavně průniky, aby se tam dětem něco vešlo.

U dvou množin se osvědčil tvar zaoblených obdélníků, kdy jeden je posazený o kousek níž.

Ukázka Vennových diagramů, které paní učitelka Romana Tylečková dělala nejdříve s dětmi na zemi, kartičkovou metodou, aby bylo na všechny informace dost místa.

Na chodbě jsme si připravili „poznávačku“ ptáků pro nás i ostatní žáky

Třet'ák Pepa a kulička Hadu: Příběh VLAŠTOVKY SE VRACÍ + ÚKOLY K PŘÍBĚHU, text je přímo propojen s tematikou v učebnici (ptáci na jaře).

Jazykové úkoly:

- Zkus vymyslet jména pro klučičí i holčičí vlaštovčátka.
- Tvary slova UHLÍK, ŠVITORKA, LETĚT – hledat v textu, doplnit další.
- SLOVA PŘÍBUZNÁ ke slovu VLAŠTOVKA (slovní druhy, zdobněliny), LETĚT – hledat v textu slova příbuzná, doplnit další, s využitím různých předpon (NA-, DO-, PŘE-, NAD-, POD-, VY-, OD-, PŘI-...) – příprava na slova s předponou VY-/VÝ.
- Možno také tvořit příbuzná slova podle slovních druhů do tabulky. Ideálně vybrat slova, ke kterým existují i slovesa (barvit, budovat, klíčit, kvést...)
- ČÍSLOVKY v textu.
- Slovo KOMPAS: tvořit z písmen jiná slova; vytvořit slovníkové heslo.
- HRY SE SLOVY:

Místo, kam vlaštovky letí, se nazývá ZIMOVISTĚ (zimují tam).

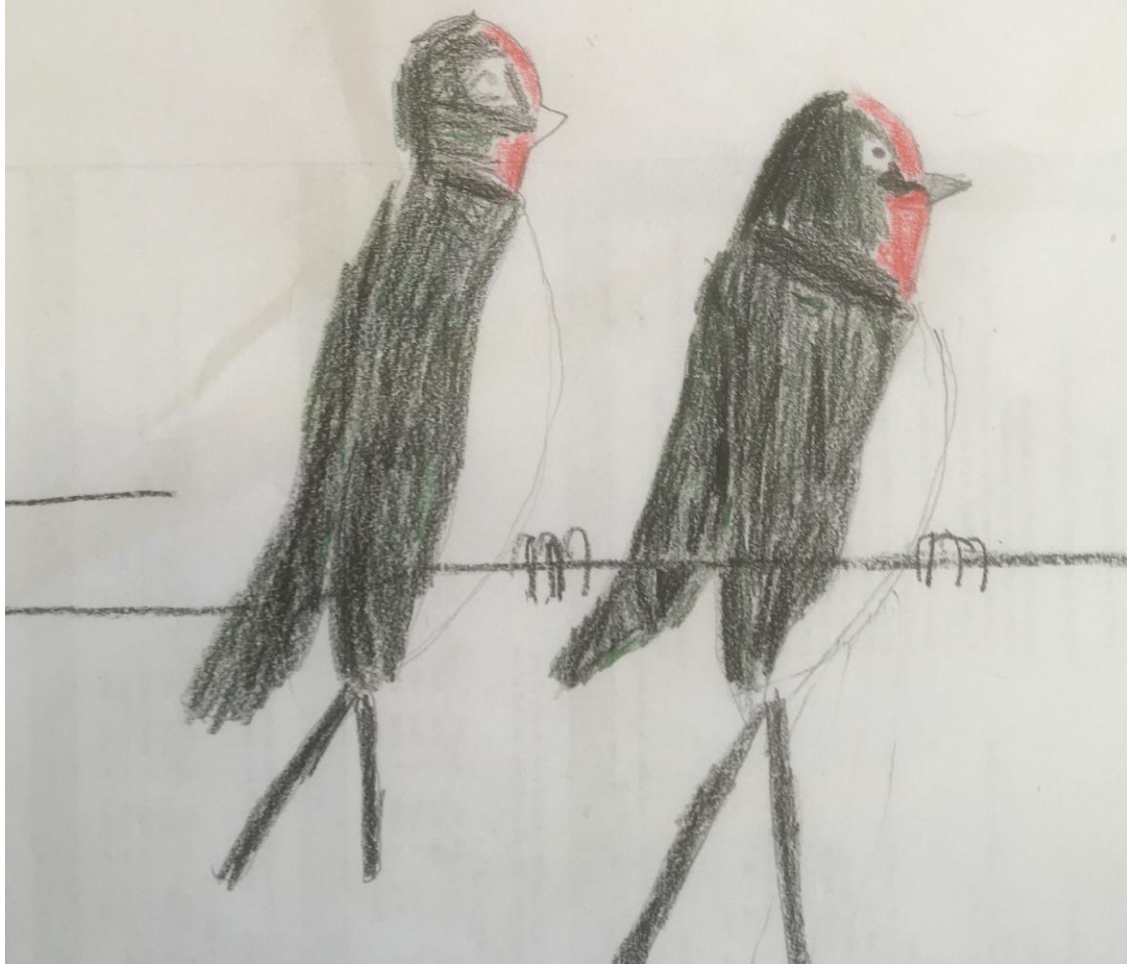
Místo u nás, kam se vrátí, postaví hnízdo a nakladou do hnízda vajíčka, se nazývá HNÍZDIŠTĚ.

Vzpomeň si na další podobná slova a vysvětli je – BUDOU MÍT KONCOVKU -IŠTĚ (*Místo, kde parkujeme, je PARKOVISTĚ. Místo, kde si hrajeme, je HRŠTĚ, kde se kloužeme na bruslích – KLUZISTĚ...*).

Možno vytvořit ULÍČKU PRAVDY: Vlaštovky vytvoří těsnou uličku, kterou prochází člověk, co shazuje hnízda (nebo darebák, který ničí hnízdo, vajíčka...). Vlaštovky postupně říkají, jak a proč je to trápí, co jim takové chování způsobí a jak by se měli lidé chovat a proč.

- **Otázka k zamyšlení:** PROČ asi chtěl dědeček Jára mít ve stodole vlaštovky? Jaký užitek mu mohly přinést?
- Sehrát rozhovor, scénku: dědeček Jára a vlaštovky.
- NAPSAT VZKAZ, PODĚKOVÁNÍ dědečkovi Járovi jménem vlaštovek. Případně napsat jménem vlaštovek vzkaz lidem, kteří shazují jejich hnízda.

Milý dědečku Jaro,
mokrát ti děkujem,
že jsi nám starčení
hnízda tolik usnadnil.
Děkují vlaštovčí pár
Želouška a Uhlík.

Zápis do tabulky vlaštovka, čáp

ČÁP A VLAŠTOVKA		
KDO JSEM?		
KDE ŽIJÍ?		
JAK MĚ POZNÁŠ?		
JAKOU MÁM BARVU?		
ČÍM SE ŽIVÍM?		

DOPORUČUJI: Moc hezké pětiminutové pořady České televize o tažných ptácích:

<https://edu.ceskatelevize.cz/video/11125-kdyz-se-rekne-stehovani-tazni-ptaci>

<https://edu.ceskatelevize.cz/video/8362-vlastovky-stavitelky>

<https://edu.ceskatelevize.cz/video/4701-frnk-z-hnizda-vlastovky-si-buduji-hnizdo>

Před sledováním ukázek je dobré dát dětem nějaký „sledovací úkol“, na co se zaměřit, co si zapamatovat, např.:

1. Jak jsou ptáci přizpůsobeni dlouhému letu? Jak je možné, že zvládnou 2x ročně uletět několik tisíc kilometrů?
2. Proč odlétají a proč se k nám vlaštovky vrací zpátky?
3. Jak je možné, že cestou nezabloudí? Jaká nebezpečí na ně po cestě číhají?
4. Jaký je rozdíl mezi vlaštovkou a jiříčkou – ve stavbě těla a také v hnízdě?
5. Vytvořit OBRÁZKOVÝ POSTUP, jak si vlaštovky staví hnízdo.

M-. Ruzzová: Dnes jsme pracovali s textem Vlaštovka. Je skvělý!!! Včetně tabulky výroků. Děti text zaujal a už při práci s výroky před četbou říkaly, jak a co je nejvíc zajímavé, chtěly by se dozvědět....zcela samostatně a nejen jednotlivci dohledávaly důkazy v textu, zvýrazňovaly, argumentovaly, nahlas přemýšlely....texty jsou skvěle i graficky zpracované, takže důkaz mohl po instrukcích spolužáka dohledat opravdu každá žák (např. první strana druhý odstavec ve čtvrtém řádku,.....). Byla to opravdu radost!!!

OPAKOVÁNÍ SPODOBY: na linku psát tvar, který nám napoví
(zdrobnělina, hodně, mnoho, voláme...)

Vlašto__ka (_____) je užitečný pták.

Nežije v bu__dce, (_____) ale staví si hnízdo.

Její ú__ká (_____) ocasní pera vypadají jako
otevřené nů__ky. (_____)

Vlaštovka chytá hmy__ (_____) v letu.

Když je venku déš__, (_____) má hla__,
(_____) protože hmyz nelétá.

Před deštěm létá ní__ko (_____) nad vodou.

Vlaštovky čeká v dubnu dlouhý le__. (_____)

Na jaře nás potěší její veselý zpě__. (_____)

Na jaře také pozoruji, jak du__ (_____) ztrácí
suché listy a raší listy nové.

Na rybníku už roztál všečen le__ (_____).

V rybníce už plavou drobné ry__ky (_____).

Také zelená ža__ka (_____) se vyhřívá u břehu.

Včelky brzy vyletí a my se těšíme na jejich me__ (_____).

Na svatého Jiří jsem venku viděl první užo__ku (_____).

Vlaštovka (5 relativně) je užitečný pták. ✓
Nežije v budce, (hodně budek) ale staví si hnízdo. ✓
Její úzká (usoučka) ocasní pera vypadají jako otevřené nůžky. ✓
(hodně nůžek) ✓
Vlaštovka chytá hmyz (hodně hmyzu) v letu. ✓
Když je venku dešť, (dešťiček) má hlad (hladiček). ✓
protože hmyz (hodně hmyzu) nelétá. ✓
Před deštěm létá nízko (nizoučka) nad vodou. ✓
Na jaře nás potěší její veselý zpěv. (hodně zpěvu) ✓

Vlaštovka (hodně relativně) je užitečný pták. ✓
Nežije v budce, (přít budek) ale staví si hnízdo. ✓
Její úzká (nizoučka) ocasní pera vypadají jako otevřené nůžky. ✓
(hodně nůžek) ✓
Vlaštovka chytá hmyz (hodně hmyzu) v letu. ✓
Když je venku dešť, (bylo přít dešťů) má hlad (on je hladovější). ✓
protože hmyz (hodně hmyzu) nelétá. ✓
Před deštěm létá nízko (nizoučka) nad vodou. ✓
Na jaře nás potěší její veselý zpěv. (on zpívá) ✓

Vlaštovka (relativně) je užitečný pták. ✓
Nežije v budce, (hodně budek) ale staví si hnízdo. ✓
Její úzká (usoučka) ocasní pera vypadají jako otevřené nůžky. ✓
(hodně nůžek) ✓
Vlaštovka chytá hmyz (hodně hmyzu) v letu. ✓
Když je venku dešť, (dešťiček) má hlad (hlade!). ✓
protože hmyz (hmyzíček) nelétá. ✓
Před deštěm létá nízko (nizoučko) nad vodou. ✓
Na jaře nás potěší její veselý zpěv. (zpěve) ✓

Str. 33/3: Vysvětlit, proč a jak chtějí ptáci zastrašit nepřítele, když si čepýří peří.

Ptáci se líhnou z vajíček. Při stavbě hnízda musí být hbití a pilní. Mlád'ata bývají lysá nebo mají místo peří bílé chmýří. Zpěvaví ptáci líbezně zpívají, pípají i pískají. Oblíbené vlaštovky spolykají za den spoustu hmyzu. Na slunci se jim třpytí peří. Někteří ptáci si peří čepýří, aby zastrašili nepřítele. Víte, že netopýři vůbec nejsou ptáci, ale létající myši?

4. TÝDEN: Péče o přírodu, Den Země

Str. 34/1: ALFABOX ptáci (nebo jarní příroda)

Str. 34/2

Př.: voda, břehy, hloubka, hladina, vodník, čáp, žáby, ryby, rybolov, loďka, rákosí, rybaření, výlov, rybář..., vodní, vypuštěný, zarostlý, bahnitý, rybářský; rybařit, šplouchat, plavat, čvachtat, růst; žbluňk, kva kva, klapky klap, šplouchy šplouch...

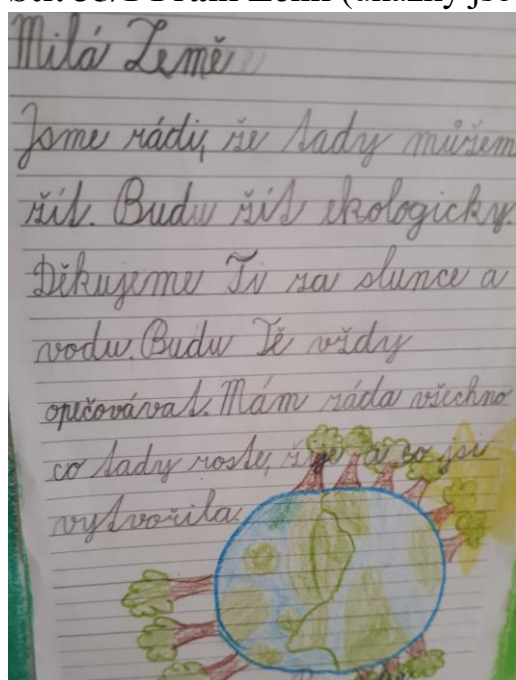
Str. 34/3A) CHYBA -V zadání má být: *Zjisti, které VS po S v textu chybí.*

Cvičení lze pojmu jako „pátračku“ nebo běhací diktát s nabídkou slov: syn, sýrem, syrovou, syti, sychravém, syčí, usychat, nasypat, sýkory, sýčka.

Těžší varianta: Nabídnout VS v základním tvaru a děti tvoří správné tvary.

Chybí VS sysel. **Můžeme společně vymýšlet věty s tímto slovem, které by se k textu hodily:** Sysel se pomalu probouzí ze zimního spánku.

Str. 35/1 Přání Zemi (ukázky jsou ze ZŠ Senice – žáci 2. ročníku).

Kromě přání lze psát také ŽIVOTABÁSEŇ ZEMĚ nebo PĚTILÍSTEK.

Jsem ZEMĚ

Mým domovem je VESMÍR

Vidím OSTATNÍ PLANETY

Slyším RŮZNÉ ZVUKY

Cítím ŽÁR SLUNCE

Jsem PLANETA

Toužím PO TOM, ŽE^{BY} LIDÉ NEZNEČIŠŤOVALI PROSTŘEDÍ

Snažím se ABY OHROŽENÁ ZVÍŘATA NEVYHYNULI

Sním o ČISTÉ ZEMI A ČISTÝCH POTOČÍCH

Doufám, že SUCHO NĚKDY PŘESTANE

Jsem BYDLIŠTĚ MNOHA LIDÍ A ZVÍŘAT

Nejraději se chlubím TÍM ŽE MĚ NĚKTEŘÍ LIDÉ UKLIZEJÍ

Často se mi zdá ŽE MĚ LIDÉ NEMAJÍ RÁDI

Těší mě TO, ŽE^{MĚ} NĚKTEŘÍ LIDÉ UKLIZEJÍ

Trápí mě TO, ŽE LIDÉ DĚLAJÍ ČERNÉ ŠKLADEK A ZNEČIŠŤUJÍ MĚ

Přeji si ABY NEEXISTOVALI AUTA A KOUŘÍCI KOMÍNŮ

Jsem HODNĚ VELKÁ

Str. 35/2A) Žáci mohou psát také otázky (kdy někdo slaví narozeniny, svátek; jak si někdo představuje skvělou oslavu, kdy slaví svátek-narozeniny Pepa, jaké svátky slavíme na jaře...). Lze propojit s využitím kalendáře.

Str. 35/3A) Úkol lze pojmout kooperativně – na tabuli (na arch papíru) napsat do 3 sloupců: TEN (r. m.) TA (r. ž.) TO (r. stř.)
Děti mohou napsat svoje 3 podstatná jména na lístečky, které potom roztrídí na jednotlivé hromádky, slova jednotlivých rodů seřadí podle abecedy a přiřadí k rodům.

Závěrečná reflexe: ASOCIACE (HŘEBENOVKA) JARNÍ PŘÍRODA

Jarní

P^{YL}ETR KLÍČKA
AMPELISKA

REKA
ŽEBÍČEK

JILROVEC MAĎAL
LITO

PROBOUZÍ SE
ROSTAVÁ
ROSTE

VELIKONOCE
PMLÁSKA
RDI

MEVD
SEMIKRÁSKA
BUKU

MLÁČKA
VLÁŠTČKA
AŠTOVKA

ampeliska narcissy

Tajenka: NENIČTE PŘÍRODU!